

Dokument nr. 41.

(1914)

Fra den kombinerte budget- og militærkomite.

Utskrift av forhandlingsprotokollen ved møte i Norges forsvarskommission 7de april 1914 til behandling av den foreslaaede fremlæggelse av proposition om ekstraordinære bevilgninger til forsvaret.

(Uttalelsen refererer sig til forslag om bevilgning av ialt 10 millioner -- se vedheftede opgave).

Tilstede:

Statsraad Keilhaug,
Kommanderende general,
 generalmajor Krohn,
—→— admiral,
 kontreadmiral Dawes,
Generalstabens chef,
 generalmajor Strugstad,
Admiralstabens chef,
 kommandør Berglund,
Generalinspektøren for ingeniørvaabnet,
 generalmajor Ræder,
—→— for fæstningsartilleriet,
 generalmajor Holtfodt,
Den fungerende chef for 1ste sjø-
 militære distrikt, kommandør Gade,
Marinens artilleridirektør,
 kommandørkaptein Moe.

Statsraaden gav en oversigt over den foreliggende saks historie og opfordret derpaa de tilstedeværende herrer om at fremkomme med sine uttalelser.

Generalstabschefen: Jeg kan i alt væsentlig slutte mig til kommanderende generals skrivelse til forsvarsdepartementet av februar 1914 og er forøvrig enig i forelægget, naar dette skal indskrænkes til at omfatte 10 millioner. Under fremholden av Nord-Norges og særskilt Finmarkens betydning skulde jeg ha ønsket avsat $\frac{1}{2}$ million til Finmarkens forsvar. Jeg anser det nemlig av vital betydning for denne landsdels fremtidige bevarelse som norsk, at man deroppe snarest skaffer sig et fast punkt, til hvilket forsvaret kan støttes. Kunde yderligere 2 millioner anvendes, vilde jeg foreslaa, at $\frac{1}{2}$ million herav blir avsat til Finmarkens forsvar.

Det der dernæst staar for mig som det vigtigste er, at rekrutskoien for infanteriet (ingeniørvaabnet m. v.) blir forlænget til 90 dager, og at samtlige vaabens regimentssamlinger gives et tillæg paa 6 dager. Det sidste maa kunne opnaaes ved overføring av bevilgninger fra det ordinære budget til dette forelæg mot til gjengjæld at øke øvelsesbudgettet med $\frac{1}{2}$ million kroner.

Hvis der skulde opstaa spørsmål om valg mellem bevilgning til Fossumavsnittet eller Finmarken, vil jeg foretrække det sidste.

Statsraaden oplyste at ha konferert med chefen for 6te brigade, general Vogt, som fandt forsterkning av Ofotavsnittet særlig ønskelig i første række.

Kommanderende admiral: Jeg har arbeidet for og er enig i decentralisationen. Dette spørsmål er imidlertid intet nyt. Marinen har hat decentralisation tidligere; den forfalt imidlertid og i slutten av forrige århundrede eksisterte den saa at si kun paa papiret. Intet materiel var oplagt utenfor Horten. Senest i 90-aarene blev der imidlertid atter gjennomført en decentralisation med oplægning av materiel i Bergen, Kristianssand, Melsomvik og Husvik foruten Horten. Decentralisationen kan dog først siges at være sat i system i 1912, og grundet sig da paa et mere markert kystforsvar, basert væsentlig paa torpedovaabnet. Jeg er ogsaa enig i, at vedlikehold og reparation av marinens materiel væsentlig bør støttes paa private bedrifter. Men hverken dette eller decentralisationen gjør en hovedstation unødvendig. Et hovedverft maa til baade i krig og i fred, det er nødvendig baade for personellets og materiellets utvikling. I krig er et saadant verft absolut nødvendig for reparationer og for verkstedsdrift vedkommende torpedoer, miner og artilleri. Forøvrig henvises angaaende dette spørsmål til uttalelser av Hortenskomiteerne av 1898 og 1906.

Et saadant verft har man paa Horten; der er nedlagt adskillig kapital deri, og det har i de sidste 10 aar vokset og utviklet sig ganske betydelig. Men det er ikke sikret

ved befæstninger. Ogsaa efter decentralisationen vil en væsentlig del av marinens flytende materiel faa sin station ved hovedstationen.

Det er derfor ganske uholdbart, at denne ligger ubeskyttet.

Angaaende hovedstationsspørsmålet har der været opstillet 3 alternativer:

1. Bibehold av den nuværende hovedstation med befæstning av denne.
2. Hel flytning.
3. En fredsstation og en krigsstation.

Hortenskomiteen av 1906, som hadde et mandat, hvorved den var bundet til at utrede alle disse alternativer, anbefaler principalt hel flytning, men anbefaler ogsaa befæstning av den nuværende hovedstation. Senere er alle maritime autoriteter blit enige om befæstning av Horten. Mot hel flytning kan fra militært hold kun indvendes, at det vil medføre en lang svakhetsperiode, at det vil koste meget store summer, og at det er vanskelig at finde en passende plass paa de steder, som er strategisk fordelagtige.

Hortenskomiteens Alt. II og III (fredsstation paa Horten og krigsstation i Tønsbergfjorden) har kun den ene fordel, at svakhetsperioden vil bli kortere end ved hel flytning, men disse alternativer har flere store mangler, og Hortenskomiteen har tat hel avstand fra dem. Ordningen vil være meget vanskelig ved overgang fra fred til krig. Den vil medføre en meget tungvint og kostbar administration og tilstanden vil altid være utryg, da en betragtelig del av materiellet alltid vil befinde sig paa fredsstationen og kanskje i en saadan tilstand, at det ikke fort kan klargjøres i krigstilfælde.

Departementets forslag er formentlig basert paa Hortenskomiteens Alt. II og III. Dette er ikke tilfredsstillende for sjøforsvaret, da det derved let vil lammes i sin mobilisering og i sin senere virksomhet. Sikring av den nuværende hovedstation bør ogsaa foretrækkes av økonomiske grunde.

De foreliggende komitebetænkninger av 1898 og 1906 hævder, at Horten kan befæstes. Senere kommissioner likesaa.

Saaledes som befæstningerne i de sene-

ste forslag er tænkt anordnet — nemlig over Bastø — tror jeg, at de vil hindre et Coup de main og bombardement fra en rimelig styrke særlig fra smaa nationer.

Jeg tror det er nødvendig at ha en frontal spærring, da et flankeforsvar alene ikke er tilstrækkelig for at sikre marinens mobilisering og bevare dens hovedstation.

Jeg er enig i, at forsvarslinjen lægges længst mulig ute. Linjen Rauø—Bolærne frembyder derfor store fordele, saafremt en effektiv befæstning kan gjøres med rimelige omkostninger. Spørsmålet om befæstning av denne linje har været oppe, men er blit forlatt væsentlig paa grund av de store omkostninger med at gjøre den effektiv. Dette kan muligens lettere ske nu, naar hensyn tages til undervandsbaater og torpedoers utvikling i den senere tid, men jeg har mine tvil herom, det vilde i tilfælde bli et meget isolert anlæg og en utpræget spærrefæstning. Naar en fiende har forcert linjen, vil han ha friere hænder til videre operationer.

Jeg maa absolut fraraade forslaget om en krigshavn i Tønsbergdistriktet med bibehold av Horten som fredsstation, men vil anbefale, at marinens hovedstation bibeholdes paa Horten og sikres ved et frontalt forsvar av fjorden paa eller utenfor Bastø, idet jeg antar, at Bastø alt tat i betragtning er det bedste punkt.

Forøvrig tillater jeg mig at henvise til mine tidligere uttalelser om denne sak.

Generalmajor Ræder: Jeg er enig med de sjømilitære autoriteter og anser et frontalt forsvar av hovedstationen nødvendig, særlig paa grund av den hurtighet, hvormed angrep nu kan ventes og vil ske. Det vil ellers kun ta nogen timer for en hurtiggaaende fiendtlig flaaateavdeling fra nøytralt farvand at trænge frem til Horten, og den vil kunne befinde sig her kanskje likesaa hurtig som underretningen om, at krigstilstand er indtraadt. Jeg anser det nemlig ikke mulig for vore forholdsvis svake flaaateavdelinger i Tønsberg og Hvalerdistrikterne at kunne sikre os mot en saadan optræden fra en overlegen sjømagts side. Vi risikerer derfor, naar hovedstationen ikke har no-

gen direkte beskyttelse, med en gang og i det mest kritiske øieblik at faa ødelagt alt hvad der er av værdi paa hovedstationen (fartøier, der er oplagt eller under nybygning og reparation, materiel av enhver slags m. v.), de høiere administrationsgrener sat ut av funktion, de militære skoler sprængt o. s. v. og mobiliseringen derved i høi grad vanskeliggjort. Samtidig som nationen faar underretning om krigstilstanden vil den kunne faa denne sørgelige nyhet fra Horten og hvilken moralsk deprimerende indflydelse vil ikke dette ha?

Der er ogsaa en anden side av saken, som maa fremhæves. Sjøofficererne staar nu, saavidt jeg vet, enstemmig i kravet om en direkte beskyttet hovedstation. De er i dette spørsmål de præsumtivt mest sakkyndige. Man maa ikke paatvinge en etat en ordning av vital betydning, som den ikke finder brukbar. Gjør man det, saa nedsætter man deres tro paa et heldig utfald og avsvækker derved forsvaret moralsk. Jeg kan derfor ikke ta ansvaret ved at tilraade en saadan ordning som den av departementet foreslaaede og holder paa et direkte forsvar av Horten, dog i forbindelse med et forsterket Tønsberg- og Hvalerdistrikt, da jeg fuldt vel erkjender betydningen av et saadant fremskutt forsvar. Jeg henholder mig til forslaget fra Maikommisjonen 1913, idet jeg dog ogsaa vil anbefale en forsterkning av forsvaret av fjordens østside ved et anlæg paa Kjøkø.

Hvad den av departementet foreslaaede forsterkning av Tønsbergavsnittet angaar, skal jeg derhos bemerke, at forsvaret er altfor svakt — bestykningen ikke litet svakere end Maikommisjonens forslag, da Tønsbergavsnittet kun skulde være en utfaldsstation og ikke som i det nu foreliggende forslag tillike en krigsstation. Av nyt skyts er der kun foreslaat 2 28 cm. haubitser og 1 12 cm. kanon — alt øvrig er ældre skyts. Der er en gjennomgaaende anvendelse og ombytning av ældre skyts, en disposition, som jeg av flere grunde ikke finder heldig. Jeg kan ikke ta ansvar for de til ingeniørarbeider opførte beløp, da jeg ikke har gjennomgaaet bevilgningerne, men de synes lavt ansat.

Kommanderende admiral: Jeg er selvfølgelig enig i enhver styrkelse av flankeforsvaret i Tønsbergdistriktet og Hvaløerne, men dette bør gjøres i forbindelse med et frontalt forsvar.

I denne forbindelse maa jeg faa lov at betone, at generalstaben i sin skrivelse av 4de februar uttaler, at der i forbindelse med flankeforsvaret visselig ogsaa maa anordnes et direkte forsvar av fjorden.

Generalmajor Holtfodt: Den mindste tid for at faa en fæstning færdig, efterat en første bevilgning er git, er ca. 5 aar. De punkter, som skal befæstes, bør derfor snarest utpekes. Indenfor de 10 millioner bør derfor skaffes plads til en paabegyndelsesbevilgning for befæstning av Torkildsrudaasen, uten hvilken det mobile positionsartilleri i krig sikkerlig helt og holdent vil bli beslaglagt i Fossumavsnittet for her at utfylde den lakune i befæstningsanordningerne, der vil være tilstede indtil Torkildsrudfortet er færdigbygget. Den opførte halve million til Bergensavsnittet bør derfor utgaa, og beløpet opføres til paabegyndelse av Torkildsrudaasens befæstning, nemlig til grunderhvervelse samt til ingeniørarbeiderne, der kræver længst tid baade for planlæggelsen og utførelsen.

For Tønsbergavsnittet henholder jeg mig til fæstningsartilleriets betænkning av februar 1914, som fuldt betryggende, — Novemberkomiteens forslag var basert paa anvendelse av miner i stor utstrækning. Naar det av komiteen forutsatte mineforsvar bortfalder, blir befæstningsanordningerne for svake, hvorfor fæstningsartilleriet i sin betænkning av 9de februar 1914 fandt at burde foreslaa den deri omhandlede forsterkning av bestykningen.

Kommanderende admiral: Jeg vil likeoverfor generalstabschefen opplyse, at intet flaatemateriel f. t. kan fordeles til Finmarken, uten at blotte andre viktige strategiske punkter. Støttepunktet for flaaen i Finmarken kommer derfor ikke i første rekke.

Generalstabschefen: Hvad jeg har pekt paa er tilveiebringelse av et eller flere fast befæstede punkter i Finmarken,

men jeg har ikke dermed i første haand ment noget støttepunkt for flaaen.

Generalmajor Holtfodt: Veinettet fra finsk side gaar i 2 retninger — en mot Sydvaranger og en mot Lyngen. Grænseforter ved disse tilganger ansees derfor muligens heldigere end et befæstet punkt ved Vardø — spesielt saalænge marinen ikke har noget materiel at avse til Finmarken.

Generalstabschefen: Jeg har ikke netop uttalt mig for befæstning av Vardø, men kun at der tilveiebringes et — eller om saa maatte findes hensigtsmessig — ogsaa flere punkter i Finmarken. Alene nærmere undersøkelser vil kunne avgjøre dette. Har forøvrig mine tvil om nævnte grænseforter.

Kommandør Gade: Jeg slutter mig til Kommanderende admirals uttalelse. Marinen maa tiltrods for den besluttede decentralisation ha en hovedstation, som har alle de tekniske administrationer med dertil hørende verksteder, som er nødvendig for flaaen. Jeg er derfor ikke enig i den fortolkning, som departementet side 46 gir av begrepet hovedstation. Det kan ikke gaa an at ha en fredsstation og en krigsstation. Ved krigstid vil vi, naar Horten er ubefæstet, bli nødt til at opgi al virksomhet paa dette sted, der har de fornødne hjelpemidler, for at basere os paa en ufuldkomment utstyrt «krigsstation». Mit syn falder sammen med ingeniørgeneralens, særlig hvad han har uttalt om faren for et Coup de main.

Kommandørkaptein Moe: Jeg er av samme opfatning som kommandør Gade og slutter mig til Kommanderende admirals uttalelse. Som teknisk administrasjonschef har jeg den opfatning, at et hovedetablissement for marinen maa have og ikke kan være mindre end det nuværende paa Horten. Spesielt vil jeg fremhæve, at dette efter min opfatning ikke minst er nødvendig ved decentralisation av materiellet, fordi produktion og reparation av dette for en stor del kun kan utføres ved de herfor spesielt etablerte verksteder paa hovedstationen.

Jeg slutter mig likeledes til ingeniørgeneralens uttalelse.

Marinen trenger ogsaa mere brisantam-

munitio n hvorfor jeg gaar ut fra, at bevilgning hertil senere gives.

Angaaende Nord-Norge slutter jeg mig til general Strugstad.

Admiralstabschefen: Jeg slutter mig i alt væsentlig til Kommanderende admiral og ingeniørgeneralen. Fastholder forøvrig i et og alt, hvad admiralstaben har uttalt i sine betænkninger.

Kommanderende general: Jeg har særlig lagt brett paa, at hovedforsvaret i Tønsbergavsnittet bør skytes frem, men jeg er enig med generalmajor Holtfodt i, at bestykningen maa gjøres sterkere end av Novemberkomiteen foreslaa t; endvidere finder jeg det av hensyn til forsvaret mot landsiden betænkelig, at Haaøen svækkes.

Jeg tror, at omby tningen av bevilgningen til Bergensavsnittet med Torkildsrudaas vil være heldig. Jeg lægger nemlig megen vegt paa, at det mobile positionsartilleri ikke bindes til stationær anvendelse i Fossumavsnittet.

Jeg er enig med generalstabschefen i ønskeligheten av bevilgning til øvelsestidens forlængelse, hvis penge kan skaffes.

Admiral Dawes, generalmajor Ræder, kommandørerne Berglund og Gade samt kommandørkaptein Moe er i henhold til det foran anførte av den mening, at det er en nødvendig betingelse for vor marine i krig som i fred at ha en hovedstation, som mindst maa ha de hjælpemidler, som stationen i Karljohansvern nu har. De vil derfor foreslaa:

At der intet anvendes til «krigshavn» i Tønsbergfjorden, men at det av departementet under post I hertil opførte beløp kr. 1 500 000,00 sammen med de før bevilgede kr. 700 000,00 tilsammen kr. 2 200 000,00 anvendes til paabegyndelse av et frontalt forsva r av Kristianiafjorden ved Bastø, og at dette snarest mulig gjøres saa sterkt, at det kan hindre et overraskende angrep (coup de main) paa marinens hovedstation ved Horten.

Generalmajor Ræder, kommandørerne Berglund og Gade samt kommandørkaptein Moe finder desuten, at det under post II til Tønsbergavsnittets befæstning opførte beløp kr. 2 000 000,00 bør anvendes til ovennævnte øiemed, sikring av marinstationen i Karljohansvern, idet de finder, at denne foranstaltning nu maa stilles foran enhver anden.

Undertegnede departementschef resumerer resultatet av medlemmernes uttalelser derhen:

Punkter I, II og III:

De 4 medlemmer av marinen og ingeniørgeneralen holder paa bibehold av Horten som hovedstation for marinen saavel i krig som i fred og frontal befæstning av Horten væsentlig paa Bastø i forbindelse med en forsterkelse av Tønsberg- og Hvalerdistriktet.

De foreslaar derfor det under punkt I opførte beløp 1½ million sammen med de i 1912 avsatte 700 000 kroner bevilget til paabegyndelse av befæstningsanlæg paa Bastø. De samme herrer med undtagelse av Kommanderende admiral foreslaar likeledes det under punkt II opførte beløp paa 2 millioner bevilget til befæstningsanlæg paa Bastø.

Kommanderende general, generalstabschefen og fæstningsartilleriets chef holder paa oprettelse av en særskilt krigsstation i Tønsbergdistriktet i forbindelse med forsterkning av dettes og Hvaleravsnittets befæstninger. Horten forutsættes da indtil videre beholdt som fredsstation.

For punkterne IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI og XIII var der enstemmighet for departementets forslag.

Dog blev av enkelte medlemmer fremholdt ønskeligheten av at avsætte yderligere ½ million kroner til Nord-Norge — særlig befæstning av et eller flere punkter i Finmarken, hvis der kan disponeres mere end 10 millioner. Under samme forutsætning blev der fremholdt ønskeligheten av, at der til forlængelse av hærens rekrutskoler til 90 dager blir bevilget 1 million og regiments-samlingerne til 30 dager ½ million kroner.

Før punkt XII's vedkommende blev af fæstningsartilleriets chef og kommanderende general fremholdt, at det hertil opførte be-

løp burde heller anvendes til paabegyndelse af befæstning av Torkildsrudaasen i Fossumavsnittet.

Keilhan.

W. Krohn.

K. Fr. Dawes.

J. Ræder.

Oscar Strugstad.

Th. Holtfodt.

R. Berglund.

Gade.

H. Moe.

R. Rosenqvist.

V. Geelmuyden.

Forslag

til

ekstraordinære bevilgninger.

I. Krigshavn i Tønsbergfjorden	kr. 1 500 000,00
(+ kr. 700 000,00 som allerede er avsat).	
II. Tønsberg-avsnittets befæstning	» 2 000 000,00
III. Hvaleravsnittets befæstning	» 1 000 000,00
IV. Flaatestationerne	» 1 500 000,00
V. Nord-Norge	» 500 000,00
VI. Kommandoplads paa befæstningerne	» 300 000,00
VII. Flyvemateriel	» 100 000,00
VIII. Diverse materiel	» 200 000,00
IX. Brisantammunition	» 500 000,00
X. Beklædning og utrustning	» 700 000,00
XI. Bebyggelse paa befæstninger og eksercerpladser	» 800 000,00
XII. Bergens befæstningers landfronter	» 500 000,00
XIII. Mitraljøser	» 400 000,00
Tilsammen	<u>kr. 10 000 000,00</u>